

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Миглена Ценова,

Институт за изследване на изкуствата, Българска академия на науките,
за дисертационен труд „Влиянието на белкантовата колоратурна техника в
операта *Ку Юан* на китайския композитор Ши Гуаннан и в китайските
художествени песни на композиторите Шанг Дейи и Ху Тинцзян“ от Джао
Зимънг, за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по
научната специалност „Музикознание и музикално изкуство“ в
направление „8.3. Музикално и танцово изкуство“

Джао Зимънг е родена в гр. Джънджоу, провинция Хънан, Китай. Провежда висшето си образование в най-старото висше учебно заведение по музика в същата провинция – в Музикалния факултет при Хънанския университет (на китайски език: 河南大学音乐学院; музикалният факултет е със статут на консерватория). В същото учебно заведение Джао Зимънг завършва последователно четиригодишна бакалавърска програма и тригодишна магистърска програма по специалност „Класическо пеене“ (съответно от месец септември 2013 г. до месец юни 2017 г. и от месец септември 2017 г. до месец юли 2020 г.). Впоследствие, между месец септември 2022 г. и месец септември 2025 г., Джао Зимънг разработва докторантура в Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“, гр. София, във Вокален факултет, катедра „Класическо пеене“, под научното ръководство на проф. д-р Елица Нешевска. По време на своята докторантура Джао Зимънг участва в майсторски класове в България и Китай: Академичен майсторски клас на Калуди Калудов в НМА (6 – 15 ноември 2023 г.), „Първи клас по европейско оперно изпълнение“ в провинция Хънан (22

януари – 5 февруари 2024 г.) и др., което показва желанието ѝ да надгражда своите умения и компетенции. Паралелно с работата върху докторантурата си Джао Зимънг развива и интензивна концертна дейност. Изявява се в концерти на класа по пеене на проф. д-р Елица Нешевска (на 26 ноември 2022 г., 2 май 2023 г., 24 ноември 2023 г., 22 ноември 2024 г.). Участва в концерти от цикъла „Две академии – една сцена“, организиран съвместно от Българска академия на науките и НМА (на 6 юни 2025 г. и др.). Джао Зимънг концертира в София, Варна, Кюстендил и други български градове, както и на концертни и театрални подиуми в Китай, в провинция Хънан. Превъплъщава се в персонажа на Адина, главно действащо лице в операта „Любовен еликсир“ от Доницети, на сцената на театър в провинция Хънан (на 4 февруари 2024 г.), един от театрите от веригата китайски театри „Поли“. Джао Зимънг е лауреат на фестивални и конкурсни форуми в България и Китай. Носител е на Първа награда от Двайсет и осми национален конкурс за инструменталисти и певци „Светослав Обретенов“ – гр. Провадия (2023), на Гран при (Голямата награда) от Международния младежки фестивал „Славянски звън“, гр. Варна (също през 2023 г.) и на Втора награда за вокално майсторство от Музикален конкурс „Малка златна камбана“ (【小金钟】音乐大赛) в Китай (през 2024 г., форумът се организира от Китайската асоциация на музикантите, на кит. ез.: 中国音乐家协会). Джао Зимънг участва и в други фестивали и конкурси, между които Трети академичен конкурс „Парашкев Хаджиев“ в НМА (през 2022 г.) (вж. Автобиография: 1; Zimung, Zhao. “A brief analysis of the *Aria of the Mountain Spirit* in the opera *Ku Yuan*”: 20).

Предлаганият дисертационен труд е на тема: „Влиянието на белкантовата колоратурна техника в операта *Ку Юан* на китайския композитор Ши Гуаннан и в китайските художествени песни на композиторите Шанг Дейи

и Ху Тинцзян“. Темата не е разглеждана детайлно и многоаспектно в българското музиковедие. Общият обем на дисертацията е от 191 с. Основният текст обхваща 185 с. със следната структура: Увод (с. 4 – 9), четири глави (с. 10 – 177) и Заключение (с. 178 – 185). Допълнителни 6 с. обхващат следните структурни единици: „Публикации, свързани с темата на дисертационния труд“ (с. 186), „Приноси на дисертационния труд“ (с. 187), „Библиография“ (с. 188 – 190) и „Приложение 1 (с. 191).

В Увод Джао Зимънг формулира обект, предмет, цели и методи на предприятието изследване. В Първа глава (с. 10 – 35), наречена „Произход и художествени характеристики на колоратурната белкантова техника“, Джао Зимънг проучва аспекти от развитието на операта в Западна Европа. Във втора глава (с. 36 – 57), наречена „Разпространението на техниката *белканто колоратура* в Китай и нейното влияние върху развитието на китайското вокално изкуство“, се представят накратко тенденции в развитието на китайската музикална култура. Споменават се първите срещи на китайската общественост със западноевропейската опера, които спред Джао Зимънг водят началото си от управлението на император Циенлун (с. 48). Истински интереси към западноевропейската опера според Джао Зимънг се зараждат в началото на XX век с изявен интензитет на подобни процеси от 80-те г. на XX век, кулминиращи в края на XX и през XXI век (вж. с. 36 – 38, 48 – 50). Изведени са някои черти от разновидности на китайската традиционна опера *Сицю* (戏曲), сред които Пекинска опера *Дзиндзю* (京剧), Хубейска традиционна опера *Хандзю* (汉剧) и *Пиндзю* (评剧), които биха могли да предизвикат далечни асоциации с *белканто* (Дисертация, с. 38 – 39). Посочени са и същностни разлики между западноевропейската опера и китайската традиционна опера,

включително по отношение на търсени от композитори от двете традиции внушения, въздействие, послания спрямо публиката (с. 40).

Трета глава на дисертацията (с. 58 – 95) е наречена „Приложение на колоратурното изкуство в китайската опера – анализ на арията на Планинския дух от операта на Ши Гуаннан *Ку Юан*“.

Тук следва да се уточни, че оперни творби от западноевропейски автори се предават на китайски език със словосъчетанието *Гъдзю* (歌劇). Създадените от китайски автори оперни творби, в които се съчетават елементи, възприети от западноевропейската опера, с елементи от китайската традиционна опера *Сицю* и други китайски музикални традиции, се обозначават със словосъчетанието *Джунгуо Гъдзю* (中国歌剧), което би могло да се предаде на български език като „китайска опера от западен тип“ (по предложение от гл. ас. д-р Евелина Хайн от СУ *Св. Климент Охридски*). Разглежданата в дисертацията творба – „Ку Юан“ (《屈原》) или „Цю Юен“ (по възприетата у нас транскрипция на името на същия китайски поет) принадлежи към произведенията, определяни в китайската музикална култура именно като „Джунгуо Гъдзю“. Възможно е да се срещне и само като „Гъдзю“ (歌劇《屈原》); „опера от западен тип“).

Според проученото от Джао Зимънг, преди да създаде своя шедьовър „Ку Юан“ или „Цю Юен“, композиторът Ши Гуаннан (施光南, 1940–1990) изследва детайлно както опери от Моцарт, така и опери от Верди, Чайковски и Пучини (с. 63 – 64). Джао Зимънг подчертава, че Ши Гуаннан създава своята творба в продължение на години (1978 – 1989), а след внезапната кончина на

композитора допълнителна работа върху същата творба извършват съпругата на композитора и музикантът Шъ Джъ (с. 64 – 65).

Според китайски изследователи най-същественят принос на Ши Гуанан в творбата му „Ку Юан“ (или „Цю Юен“) се състои в постижението *белканто* да се съчетае със смислова яснота на китайския текст, доколкото за вникването в смисъла е от ключова важност да се уловят детайли при самия изговор на китайски едносрични думи и морфеми. (Изговорът е свързан с възможните четири т.нар. „тона“, с които биха могли да се произнесат различните китайски едносрични думи и морфеми, благодарение на тези своеобразни „интонации“ слушателите получават информация за смисъла на текста.)

В дисертацията обаче е изследвана детайлно стойностна ария от същата творба – „Ария на Планинския дух“, в която представлява интерес обвързването на *белканто* с пресъздаването на усещане за звуци от китайската природа, за различни китайски цветя, билки и пр. Благодарение на подобни търсения бива изграден персонажът на Планинския дух. От друга страна, това обвързване между *белканто* и елементи от китайската природа допринася за разпознаването на персонажа на Планинския дух от зрителите и слушателите (Дисертация, с. 179). Арията най-вероятно е избрана от Джао Зимънг за подробни анализи и поради обстоятелство, приведено от дисертантката, че това е „единствената [ария], написана през XX век, с изричното указание да се изпълнява от колоратурен сопран“ (с. 87).

Би могло да се допълни, че творчеството на китайския поет Цю Юен (340 – 278 г. пр.н.е.), на когото е посветена творбата от композитора Ши Гуанан, е познато за българската общественост от преводи на негови творби на български език от изявени български китаисти, сред които проф. д.н. Бора

Беливанова. Известните „Девет песни“ (*Дзюу зъ* 《九歌》) от Цю Юен, представляват всъщност цикъл от единайсет поеми, изпълнявани в миналото с пеене и музикални инструменти, а деветата от тези „песни“ е озаглавена „Планинският дух“ (*Шан Гуей* 《山鬼》 ; вж. напр. Древнокитайска поезия. Христоматия. Съст. и прев. Б. Беливанова. Велико Търново: Фабер, 2017, с. 121 – 135).

В своите анализи Джао Зимънг набляга върху обстоятелството, че композиторът Ши Гуанан решава да не интерпретира текстове от „песента“ „Шан Гуей“ (《山鬼》) от поета Цю Юен, а да изгради арията изцяло върху гласни звукове, с което според Джао Зимънг се достига до ария, напомняща „песен без думи“ (Дисертация, с. 80, 88). В Трета глава дисертантката осмисля не само структурата на „Арията на Планинския дух“, а и предлага свои анализи върху четири интерпретации на същата ария от изявени китайски изпълнителки (Хуан Хуали, Яо Хун, Гун Шуан и Ли Бейбей). Ценни за евентуални бъдещи интерпретации на арията са осъществените от Джао Зимънг анализи на вокалните предизвикателства, които се съдържат в същата ария, и предложенията на дисертантката за успешното преодоляване на посочените трудности.

Интерес представлява обстоятелството, че в предлаганата дисертация възприемането на елементи от западноевропейската опера е потърсено не само в музикалносценични творби от китайски автори, а и в произведения за глас (сопран) и пиано от китайски композитори, което разширява обхвата на предприетото проучване. На такива творби от китайската музика е посветена Четвърта глава на дисертацията (с. 96 – 177), наречена „Приложение на колоратурното изкуство в китайските художествени песни – колоратурните

песни на китайските композитори Шанг Дейи и Ху Тинцзян“. Сред творбите за глас и пиано са подбрани: „Хилядолетното стоманено дърво разцъфтя“ (1971, на кит. ез.: 《千年的铁树开了花》), „Пролетта на науката настъпва“ (1979, 《科学的春天来到了》), „Факлите на огнения фестивал“ (1981, 《火把节的欢乐》), „Овчарска / Пастирска флейта“ (1996, 《牧笛》) и мн.др. от композитора Шан Дъи (尚德义, 1932 – 2020); творбите за колоратурен сопран „Майла вариации“ (2008, на кит. ез.: 《玛依拉变奏曲》), „Пролетен балет“ (2009, 《春天的芭蕾》), песен без думи „Сюендзин“ (2011, 《炫境》) и др. от композитора Ху Тиндзян (胡廷江, роден през 1981 г.).

В Заключението Джао Зимънг припомня основни изводи от дисертацията, като набляга върху някои отлики при пеенето на европейски езици и на китайски език. Библиографията обхваща 42 източника, от които 1 на български език, 1 на италиански език, 9 на английски език и 31 на китайски език. Приложение 1 съдържа линкове към аудиозаписи и видеозаписи на произведения от китайски автори, осмисляни в текста на дисертационния труд. Текстът би бил още по-четивен и увлекателен, ако има възможност китайските имена, понятия и термини да се съгласуват с утвърдената система за транскрипция на китайски имена на български език.

Що се отнася до китайския контекст, разглежданите в дисертационния труд произведения и автори са осмисляни теоретично от различни китайски изследователи, които се вълнуват от възприемането на достижения на западноевропейската опера в творчество на китайски композитори, както и от своеобразното интегриране на елементи от западноевропейската опера в творби, които същевременно съхраняват и развиват вековните китайски

традиции. Новаторството при Джао Зимънг е личният ѝ опит на интерпретатор на оперен репертоар и солови песни както от европейската, така и от китайската музикална съкровищница, което ѝ предоставя богати и непосредствени възможности да тълкува изпълнявани до наши дни произведения, в които „живеят“ в съгласие елементи от вековните европейски и китайски музикални традиции. Предложените от Джао Зимънг тълкувания са осъществени не само от позицията на изследовател, а и от позицията на изпълнител. Следва още веднъж да се подчертае ценността на анализите и предложенията на дисертантката за успешно преодоляване на вокални трудности, свързани с осмисляните в дисертацията произведения от китайски автори. Интересни са и забелязаните от Джао Зимънг аналогии между китайски творби, създадени между 1971 г. и 2011 г., и по-ранни творби от европейската оперна литература, сред които „Вълшебната флейта“ от Моцарт, „Риголето“ от Верди, „Лучия ди Ламермур“ от Доницети, „Лакме“ от Делиб и др. Що се отнася до българския контекст, представянето и тълкуването на търсения на китайски композитори от 70-те г. на XX век до второто десетилетие на XXI век, които изучават и интегрират в творчеството си идеи от западноевропейската музика, е актуално, представлява интерес, допълва и обогатява осъществените до момента изследвания на български език от български и китайски автори.

Авторефератът, в общ обем от 52 с., отговаря на съдържанието на дисертационния труд и на нормативната уредба.

Джао Зимънг е автор и на следните научни публикации, свързани с темата на дисертационния ѝ труд: Зимънг, Джао. Кратък анализ на „Арията на Планинския дух“ в операта „Ку Юан“. – В: Scientific Atlas [Научен атлас], 2025, No 12, ISSN: 2738-7518, с. 15 – 20, [Title Page](#); Зимънг, Джао. Приносът на Шанг

Дейи за създаването на китайска колоратурна вокална музика. – В: Докторантски четения 2024. Сборник с материали от научна среща на докторанти в Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ (16 – 17 май 2024). Том I. (Ред. колегия: Анда Палиева, гл. ред., Горица Найденова, ред., Юлиан Куюмджиев, ред.) София: НМА „Проф. П. Владигеров“, 2024, ISSN: 2367-4873, с. 289 – 295, [Докторантски четения 2024 \(Том I\) - НМА](#).

На основата на дисертационния труд и съпътстващите го професионални дейности и сценични успехи, предлагам на членовете на уважаемото Научно жури и на членовете на Академичния съвет при НМА „Проф. Панчо Владигеров“ да присъдят на Джао Зимънг образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Музикознание и музикално изкуство“, направление „8. 3. Музикално и танцово изкуство“. Аз лично гласувам с ДА.

3 март 2026 г.

гр. София

проф. д-р Миглена Ценова,

Институт за изследване на изкуствата,

Българска академия на науките